

umetnosti v življenju in ni prav nič mišljena kot muzej. Zato je tudi ime Moderne galerije neprimerno, a bo verjetno ostalo, ker se je že udomačilo, čeprav bo tako zvana moderna galerija, ki bo dopolnila za naše razmere tisto, kar Narodna galerija ne zmora in čemur se mora v lastnem interesu čimprej odreči, samo njen manjši del. Kako pa se bo izgradila Moderna galerija? Ali ne bo istih težav kakor sedaj v Narodni galeriji z živo umetnostjo tudi v njenem okrilju? Te težave program in smisel Moderne galerije zavestno briskira — Moderna galerija nima in ne more imeti trdnega ogrodja. Z njo je združljivo tudi, da delo, ki bo več let viselo, odstrani, če se pokaže, da bo drugo umetnika ali smer bolje predstavljalo. Nobene zapreke tudi ne bo, če bodo tu visela posojena dela, dela, ki so v napatje v ateljejih in shrambah, ter bodo tu v stalnem stiku s publiko lahko preizkušala svojo življenjsko aktualnost.

Položaj bi bil po ustanovitvi torej tale: Ljubljana dobi »umetnostni dom« v pravem pomenu besede,

ustanovo, kakršno pri svoji sodobni kulturni aktivnosti nujno potrebuje, z njim se nadomesti Jakopičev paviljon in razbremeni Narodna galerija, ker bo lahko oddala vanjo oddelek, ki se ji zdi v nadlego, ki njen razvoj samo moti in ga bo vedno bolj motil. V bodoče pa more postati medsebojno razmerje obeh zbirk tole: Narodna galerija bo s časom razširila svoj okvir za novo umetniško generacijo, kakor hitro ji bo mogoče priznati, da je njena umetnost zgodovinsko odigrala svojo življenjsko vlogo. Predvsem pa se mora Narodna galerija v svojem dosedanem okviru sistematsko izpopolniti. Dela, razstavljena v Moderni galeriji pa bodo medtem polagoma dobila značaj zgodovinskih dokumentov, in taka po svoji vrednosti pred javnostjo preizkušena dela naj bi se oddajala v razširjeno Narodno galerijo; to naj bi pomenilo zanja končno priznanje in tudi odlikovanje za umetnika. Prepričan sem, da se moreta tako obe ustanovi prav zadovoljivo izpopolnjevati in da bo tako sožitje v korist predvsem Narodni galeriji.

LJUBLJANSKI SEJEM ZA NAŠE GOSPODARSTVO IN KULTURO

OB DVAJSETLETNICI LJUBLJANSKEGA VELESEJMA

D R. M I L A N D U L A R

RAZVOJ LJUBLJANSKEGA VELESEJMA

Ob razsulu avstro-ogrske monarhije leta 1918. smo bili Slovenci v gospodarsko-političnem pogledu popolnoma nepripravljeni na nove razmere. Kakor je bila naša trgovina pod Avstrijo skoraj povsem le krajevnega pomena, tako so se pojavili po prevratu v zedinjeni Jugoslaviji popolnoma novi izgledi za razvoj naše trgovine z ostalimi deli države. Že takrat je bilo zaznati, da se bo industrijska delavnost v naši ožji domovini močno dvignila in da bo omogočen napredek in razvoj našega obrtništva. Vendar pa tedaj nismo imeli nobenega pregleda proizvodnje niti potreb porabnika izven naših ožjih meja pa tudi ne možnosti prodaje našega blaga. Tedaj, to je v najbolj nejasnih, vendar kar se tiče zvez, najugodnejših časih je nujna potreba spočela misel, organizirati ustanovo, ki naj odpomore nepreglednosti v trgovinstvu in pripomore do prijateljskih trgovskih zvez z do sedaj nepoznanimi trgovci v nepoznanih krajih in s porabniki nepoznanih zahtev.

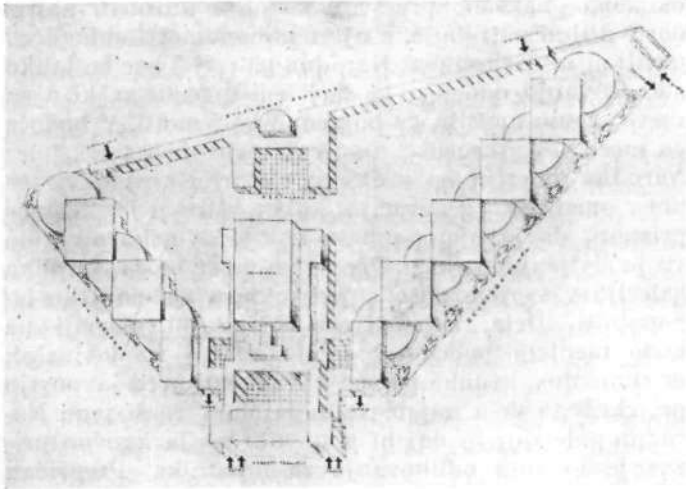
Ta ustanova je Ljubljanski velesejem. Leta 1920. se je združila skupina dalekovidnih, nesebičnih in požrtovalnih mož iz vseh panog gospodarstva in zastopnikov gospodarskih ustanov. Iz skromnih začetkov se je razvila doma in v svetu priznana mednarodna ustanova, Ljubljanski velesejem, ki uspešno deluje že 20 let in je v tem času priredil pod pokroviteljstvom Nj. Vel. kralja nič manj kot 46 vzorčnih velesejmov in posebnih strokovnih razstav. Ob rojstvu te ustanove je bilo treba mnogo idealizma. Osnovna glavnicca za prireditve velesejma je znašala le 152.000 dinarjev, potrebnih pa je bilo dva in pol milijona dinarjev. Takrat so preskrbeli velesejmski odborniki potrebni kredit z osebnim rizikom, zastavili plug v

KRALJ ALEKSANDER I. ZEDINITELJ OTVARJA LJUBLJANSKI VELESEJEM

ledino in izorali. Delo so tem prvim pobornikom narokovali stanovski idealizem, solidarnost ter nujna potreba.

Ljubljanski velesejem se je uveljavil ne samo z uspešnim in nesebičnim delom gospodarstvenikov, marveč tudi zato, ker stoji v srecu produktivno najorganiziranejšega dela naše države. Ne da se tajiti, da je Slovenija zmožna življenja le, če je primerno razvita njena industrija, obrt in trgovina in če se nam nudi možnost prodaje naših izdelkov v druge predele države. Moč in uspeh naše proizvodnje ter solidnost

ARH. ROHRMANN IN KHAM, AKSONOMETRIČNI POGLED CELOTE
PROJEKTIRANEGA VELESEJMA

naše trgovine pa je treba ob vsaki priliki podčrtati in vsaj vsako leto nazorno prikazati. In kje laže kot na Ljubljanskem velesojmu? Že samo ta moment, če izvzamemo vsak kupčijski efekt na velesojmu, je dovolj jak za eksistenčno upravičenost velesojma.

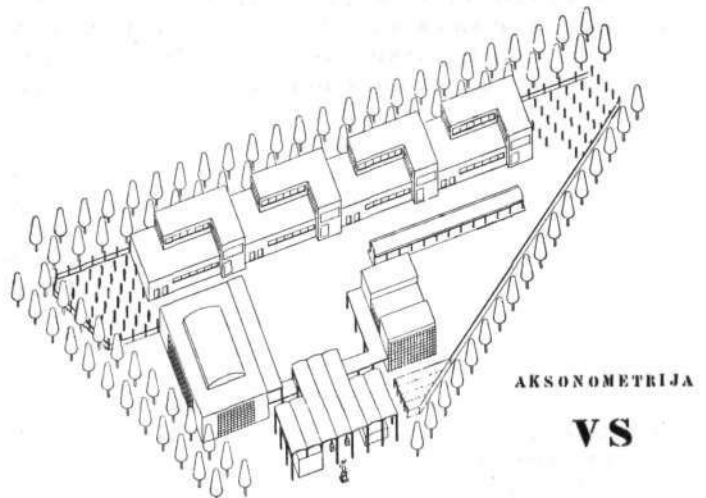
Tri leta je vzdrževala in prirejala velesojmska uprava samo velesojme vzorčnega značaja za industrijo in obrt. Potem pa, to je leta 1924., so jo izučile izkušnje, zavestna potreba in živo prepričanje, da mora, ko so splahnele inflacijske vode, poiskati čim tesnejšo zvezo s kmetijstvom in drugimi gospodarskimi panogami ter našo kulturo. Od tega leta naprej imamo v Ljubljani vsako leto po dve glavni razstavnici prireditvi, spomladi vzorčni velesojm in jeseni kulturno in gospodarsko razstavo pod geslom »Ljubljana v jeseni«, ki objema kulturno delavnost in specialne gospodarske panoge. Ogromno razstavnega gradiva se je že pripravilo in pokazalo na teh razstavah. Tako gradivo je velike vrednosti in se pozneje s pridom uporablja na naših šolah do našega najvišjega znanstvenega zavoda, univerze. Ni ničeva trditev uglednega profesorja naše univerze, ki je rekel, da je Ljubljanski velesojm najuspešnejša visoka šola za narod. Za prireditve teh razstav je Ljubljanski velesojm znal združiti stotine pridnih delavcev, znanstvenikov, gospodarstvenikov in kulturnih delavcev. Krog sodelavcev in prijateljev se od leta do leta večja, velesojm je postal gospodarska in kulturna lastnina vsega naroda.

Ljubljanski velesojm je praznoval svojo desetletnico v času najhujše krize in denarne depresije. Prešel je to preizkušnjo, prekaljen kot železo v ognju, enako kot naša trgovina, industrija in obrt. Tedaj je ostalo samo ono, kar je bilo sposobno za življenje in borbeno.

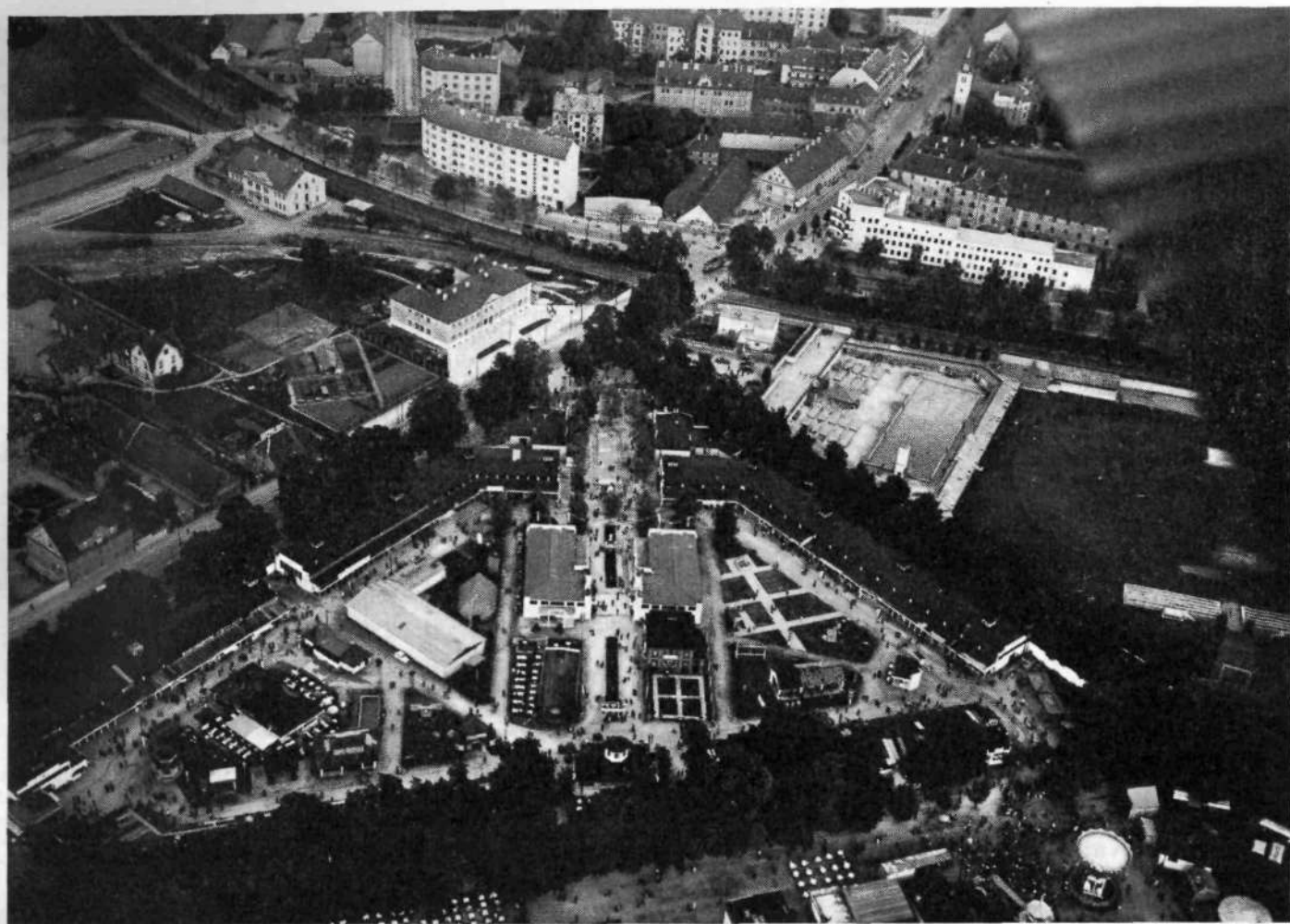
Razne panoge naše industrije in zlasti obrti so se razvile do današnje zavidljive višine zlasti s pomočjo velesojmov. V plemenitem tekmovanju po boljšem in popolnejšem so rasli naši industrialci in obrtniki v svoji kvalitetni produkciji navzgor.

Ljubljanski velesojm združuje na svojem prostoru vsako leto dvakrat desettisoče, omogoča sklenitev in utrditev poznanstev in prijateljstva, sklepa s trgovskimi vezmi naš sever z jugom in vzhod z zahodom.

Ta ustanova je priredila v 19. letih svojega obstoja 19 vzorčnih velesojmov industrijskega, obrtniškega in trgovskega značaja. Kot posebne razstave je treba omeniti razstave pohištva, ki se redno prirejajo od leta 1926. naprej, obrtniški razstavi v letih 1933. in 1934., našo malo obrt, ki razstavlja v posebnem prostoru redno od leta 1925. dalje, vajeniško obrtniško razstavo leta 1925., tekstilne razstave, posebne avtomobilske razstave, radio razstave, prekrasni arhitektonski razstavi v letih 1934. in 1935., stavbeno razstavo leta 1927., tujsko-prometne razstave v letih 1931., 1932., 1933. in 1939., impozantno gostinsko razstavo v letu 1936. Kmetijske razstave so začele v letu 1926. in so bile v letu 1927., 1928., 1929., 1931., 1932., 1933. in 1939. Na teh kmetijskih razstavah se je prikazovalo naše mlekarstvo in siraštvo, vinarstvo, čebelarstvo, sadjarstvo in zelenjadarstvo. Zlasti zanimiva je bila ogromna kmetijska razstava v letu 1928. kot jubilejna ob 160-letnici Kmetijske družbe, ki je obsegala vse panoge našega kmetijstva, in ona iz leta 1939., ki je imela 14 oddelkov in je bila velika manifestacija slovenskega napredka v kmetijstvu. Kmetijskim razstavam so bile priključene še številne razstave plemenske goveje živine, konj, koz in ovac, kuncev, perutnine, golobov itd. Zanimiva je bila razstava doma pridelane volne angorskih kuncev, ki pomeni že razveseljiv dohodek malemu človeku. Posebne razstave sadja in sadni sejmi izven okvirja kmetijskih razstav, to je v mesecu oktobru in novembru so bile prirejane od leta 1924. do 1935. Leta 1933. smo imeli semenogojsko razstavo. Prekrasne vrtnarske razstave smo imeli v letih 1926., 1927., 1928., 1929., 1936., 1937. in 1939., vmes so bile razstave ljubiteljev prirode v stanovanju leta 1932. in 1933. Razstava gob in razstava zdravilnih zelišč jeseni 1939. sta bili prvi svoje vrste in sta vzbujali veliko pozornost. Omeniti je tudi številne mednarodne razstave čistokrvnih psov, ki so dosegle pomemben nivo. V letu 1931. smo imeli prvo gospodinjsko razstavo. Tej so sledile nadaljnje redno vsako leto, večkrat zvezane z modnimi revijami. Prvo modno revijo sploh pa je priredila uprava velesojma meseca marca leta 1924. v opernem gledališču. Tudi krojači so imeli že svojo razstavo v letu 1933. — Gotovo so vsakemu obiskovalcu še v spominu obsežni in zelo poučni gozdarski in lesni raz-

ARH. M. SEVER, PROJEKT ZA LJUBLJANSKI VELESEJEM

LJUBLJANA, POGLED NA VELESEJEM IZ ZRAKA

stavi leta 1930. in 1936., in razstava »Cesta« 1938. V okviru gospodarskih razstav so bile prirejene še tri razstave sladkovodnih in morskovodnih rib leta 1934., 1935. in 1939., hranilniška razstava v letu 1934., združna razstava leta 1929., razstava domače preproge in domače volne leta 1935. in 1936. in pa razstava o reklami in propagandi leta 1936. Po sili razmer je bila v jeseni 1939. prirejena tudi razstava o pasivni obrambi prebivalstva za primer napada iz zraka.

Od leta 1926. naprej prireja Ljubljanski velesejem v zvezi z Lovsko zadruho vsako leto dvakrat, to je januarja in marca, dražbo kožuhovine. Te dražbe so dobro vpeljane, deležne obiska kupcev tudi iz inozemstva in uspešno pomagajo našim lovcem vnovčevati dragoceni lovski plen po primerni ceni.

V nizu kulturnih razstav, ki so bile prirejene na Ljubljanskem velesejmu, moramo zlasti omeniti številne razstave likovne umetnosti v letih 1926., 1927., 1931., 1932., 1933., 1934., 1935., 1937. in 1938. Umetnostne razstave so bile deloma splošnega značaja, deloma pa so bile prirejene pod posebnimi gesli. V letu 1932. in 1938. smo imeli mednarodno razstavo fotografije, leta 1933. pa razstavo umetnostne portretne fotografije poklicnih fotografov. Istega leta je bila prirejena razstava »Slovenska knjiga«, leta 1938. razstava francoske knjige, leta 1934. velika Glasbena razstava, leta 1927. Gledališka razstava pod geslom

»Gledališče, ljudstvo, družba«, leta 1933. razstava slovenskih cerkva, v letih 1933., 1934. in 1937. misijonske etnološke razstave, leta 1931. prekrasna razstava »Slovenska mesta«, v letih 1927., 1928. in 1932. revije slovenske narodne noše, leta 1935. obsežna in prezanimiva razstava »Naš Jadran«, leta 1934. kartografska razstava, istega leta tudi razstavi jugoslovenskih plakatov in ruske emigracije; leta 1929. razstava meščanskih šol in v letih 1927. in 1935. dve esperantorazstavi. V svežem spominu pa je vsem še razstava slovenskega novinarstva, ki je bila prirejena jeseni 1937. s prav posebnim uspehom.

Higienske razstave smo imeli v letih 1925. do 1934. Veterinarska razstava leta 1933. je obsegala 1500 m² razstavnega prostora.

Poučni in zanimivi sta bili Izseleniška razstava v letu 1934. in Gasilska razstava leta 1935.

Tudi sportu smo posvetili pozornost. V letu 1925. je bila prirejena razstava slovenskega sporta, v letih 1925., 1935. in 1938. zrakoplovne razstave, leta 1932. razstava o naši alpinistiki, v letih 1924., 1930. in 1937. lovske in planinske razstave, leta 1933. sokolska razstava in leta 1933. in 1937. dve skavtski razstavi.

Jugoslovanska javnost je naklonjeno in lepo ubrano z dobrimi željami in nasveti spremljala delo Ljubljanskega velesejma, najstarejše ustanove te vrste v svobodni Jugoslaviji. Ljubljanski velesejem je imel

in ima samo prijatelje in pospeševalce, ker vsi, ki nas ljubezen veže na to našo prelepo zemljo, vemo in čutimo, da je Ljubljanski velesejem naša in samo naša ustanova, ki je zaslužno koristna in nepogrešno potrebna ne samo Sloveniji marveč vsej državi za vse tiste, ki pri nas delajo in se vbadajo in se drže staroga slovenskega navodila, da brez dela ni plačila in naj ne jé, kdor ne dela.

Leto 1940. bo pomenilo pomemben mejnik na razvojni poti Ljubljanskega velesejma, dobo novogradnje razstavišča in razstavnih zgradb. Dvajset let so se prirejale razstave v sedaj že popolnoma dosluženih lesenih zgradbah, zbirali so se delavoljni in izvajali propagando za našo državo, ožjo domovino in Ljubljano. Porabili so se milijonski zneski, v Ljubljano pa so prihajali stotisoči obiskovalcev, širil se je glas o naši državi daleč po tujini, vse do sedaj, ko se je začel podirati krov.

Čim bo končan letošnji junijski velesejem, bodo začeli urejati novo sejmišče z modernimi razstavnimi zgradbami. Potem bo laže mogoče izvesti razne zanimive in koristne načrte, zasnove in želje glede razstav iz gospodarskega in kulturnega področja, ki še čakajo.

Sporedi prirediteljev Ljubljanskega velesejma pa so poglavje zase. Naš človek sicer s simpatijami in naklonjeno spremlja delo Ljubljanskega velesejma, je pa tudi zelo kritičen. Sporede je treba skrbno sestaviti in proučiti, upošteva je kulturne in gospodarske potrebe. Posebno specialne razstave zahtevajo ogromnega truda. Teh uprava velesejma samo s svojimi ljudmi ne more organizirati, marveč so zato potrebni številni strokovnjaki iz raznih kulturnih in gospo-

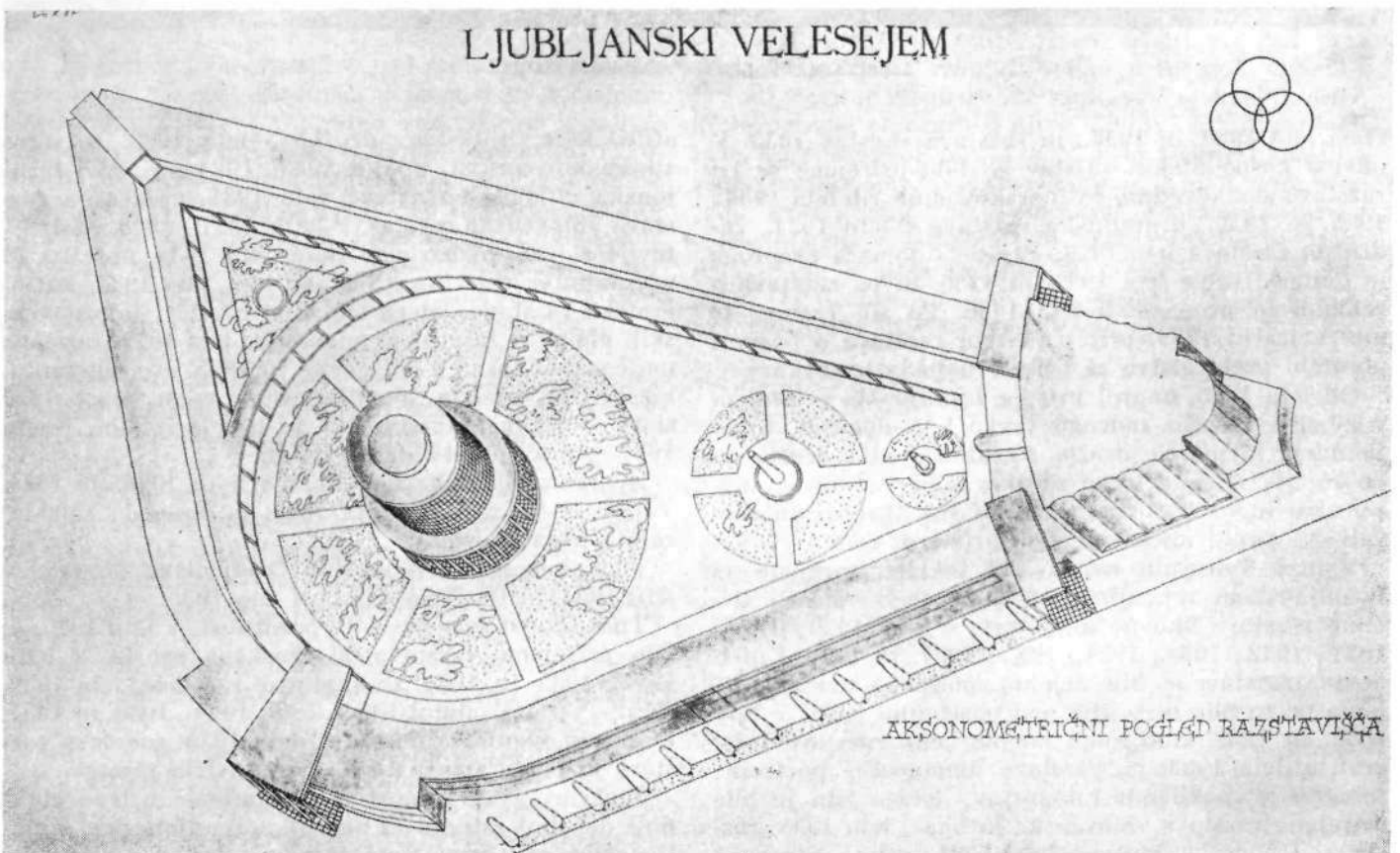
darskih področij. Ti so se dosedaj vedno radevolje in z vso požrtvovalnostjo za stvar odzivali vabilu na delo. Njihove zasluge za narod so res velike. Z ubranim sodelovanjem strokovnjakov bo naš velesejem tudi v bodočnosti mogel podati še mnogo koristnega.

ČASOVNO KAZALO

PRIREDITEV LJUBLJANSKEGA VELESEJMA

1921. Od 3. do 12. septembra: I. vzorčni velesejem.
 1922. Od 2. do 11. septembra: II. vzorčni velesejem.
 1923. Od 1. do 10. septembra: III. vzorčni velesejem.
 1924. Od 11. in 14. aprila: Modna revija v opernem gledališču.
 Od 15. do 25. avgusta: IV. vzorčni velesejem. Priključene razstave: Razstava plemenskih konj. — Lovska in planinska razstava.
 Od 3. do 7. oktobra: Razstava zimskega sadja.
 1925. Od 26. aprila do 4. maja: Razstava vajenških izdelkov.
 Od 29. avgusta do 8. septembra: V. vzorčni velesejem. Priključene razstave: Higienska razstava. — Razstava slovenskega sporta. — Razstava plemenskih konj. — Razstava plemenske goveje živine. — Filatelistična razstava »Slovenskih znamk«. — Avijonska razstava.
 1926. 26. januarja: I. dražba kož divjih živali.
 20. marca: II. dražba kož divjih živali.
 Od 26. junija do 5. julija: VI. vzorčni velesejem. Priključene razstave: Higienska razstava. — Kulturno-historična razstava »Slovenska žena«. — Specialna razstava avtomobilov. — Razstava malega obrta.
 Od 4. do 13. septembra: I. razstava »Ljubljana v jeseni«. Obseg: Kmetijska razstava (oddelki: strokovno-poučni, mlekarški, vinarski, kmetijsko-strojni in razstava plemenskih konj). — Industrijski oddelek. — Razstava avtomobilov. —

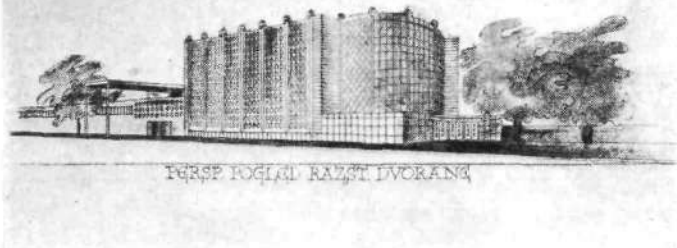
LJUBLJANSKI VELESEJEM

ARRH. GLANZ, AKSONOMETRIČNI POGLED NA PROJEKTIRANI LJUBLJANSKI VELESEJEM

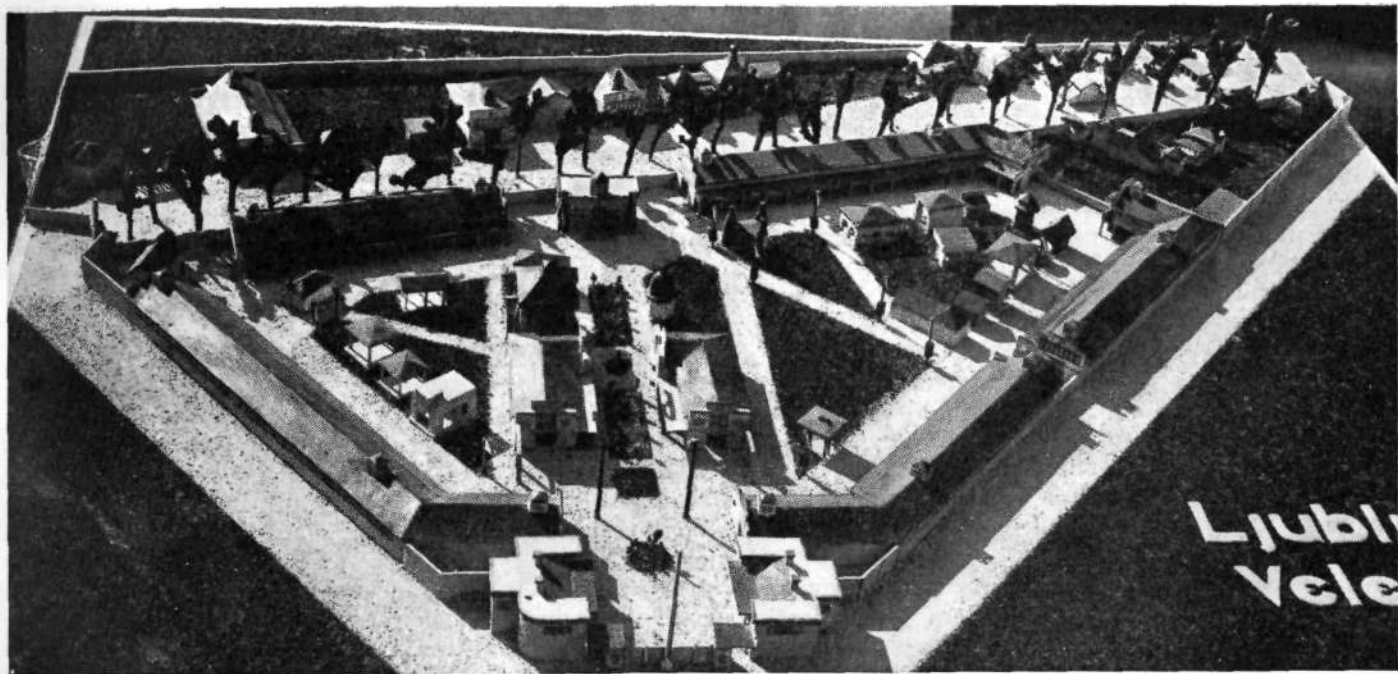

LJUBLJANSKI VELESEJEM

ARH. GLANZ, NAČRT ZA VELESEJEM

- tistika gozdnega osebja). — Gozdna industrija. — Zgradba hudournikov. — Agrarne operacije. — Literatura. — Lovska razstava. — Industrijsko-trgovska razstava. — Misijonsko-etnološka razstava. — Higijenska razstava. — Konkurenca slovenskih harmonikarjev. — Razstava metaljev in hroščev.
1931. Od 26. do 27. januarja: XI. dražba kož divjih živali. Od 23. do 24. marca: XII. dražba kož divjih živali. Od 30. maja do 8. junija: XI. vzorčni velesejem. Specialne razstave: Razstava avtomobilov. — Razstava pohištva in stanovanjske opreme. — Razstava perutnine in kuncev. — Higijenska razstava. — Umetnostna razstava.
- Od 29. avgusta do 9. septembra: VI. jesenska prireditel »Ljubljana v jeseni«. Obseg: Tujsko-prometna razstava. — Razstava slovenskih mest. — Kmetijska razstava. — Higijenska razstava. — Novodobno gospodinjstvo. — Razstava domače obrti. — Razstava pohištva, stanovanjske, hotelske in gostilniške opreme. — Industrijska in obrtna razstava.
- Od 25. do 27. oktobra: Sadni sejem.
1932. Od 25. do 26. januarja: XIII. dražba kož divjih živali. Od 21. do 22. marca: XIV. dražba kož divjih živali. Od 2. do 5. aprila: Razstava perutnine in kuncev »Živalca«.
- Od 4. do 13. junija: XII. vzorčni velesejem. Specialne razstave: Razstava pohištva. — Oficielna razstava Poljske republike. — Higijenska razstava. — Razstava perutnine in kuncev. — Razstava »Ljubiteljev prirode v stanovanju«. — Tujsko-prometna razstava.
- Od 3. do 12. septembra: VII. jesenska prireditel »Ljubljana v jeseni«. Obseg: Kmetijska razstava (strokovni pouk, sirarstvo in mlekarstvo, jajca, čebelarstvo, zelenjad, vino, perutnina, kunci). — 3. in 4. septembra razstava goveje živine monta-fonske pasme. — 10. in 11. septembra razstava plemenskih konj. — 3. do 12. septembra velika razstava poljedelskih strojev in orodja. — Razstava čistokrvnih psov vseh pasem. — 8. sept. Alpska razstava. — Tujsko-prometna razstava. — Razstava slovenske knjige. — Umetnostna razstava »Žena v slovenski umetnosti«. — Jugoslovanska amaterska razstava umetniških fotografij. — Razstava »Domače ognjišče«, nazorna razlaga novodobnega racionalnega gospodinjstva. — Industrijski in obrtni oddelek. — Specialne razstave: Pohištvo. Živila. Radio. — Posebne prireditel:
4. septembra: Revija slovanskih narodnih noš na velesejmu. — 11. septembra: Tekmovanje slovenskih harmonikarjev na velesejmu.
- Od 3. do 6. novembra: Sadni sejem.
1933. Od 20. do 21. februarja: XV. dražba kož divjih živali. Od 21. do 22. marca: XVI. dražba kož divjih živali. Od 15. do 17. aprila: Razstava društva »Živalca«. Od 21. junija do 8. julija: Sokolska razstava ob priliki Pokrajinskega sokolskega zleta.
- Od 3. do 12. junija: XIII. vzorčni velesejem. Specialne razstave: Razstava pohištva. — Razstava društva »Živalca«. — Tujsko-prometna razstava Dolenjske. — Razstava »Priatelji narave v stanovanju«. — Obrtniška razstava. — Umetniška razstava portretnih fotografov. — Razstava tekstilne in usnjarske industrije.
- Od 2. do 11. septembra: VIII. jesenska prireditel »Ljubljana v jeseni«. Obseg: Veterinarska razstava. — Razstava »Slovenska cerkev«. — Umetnostna razstava »Madone slovenskih likovnih umetnikov«. — Misijonsko-etnološka razstava. — Kmetijska razstava. — Razstava dalij. — Razstava govedi montafonske pasme 2. in 3. septembra. — Razstava koz in ovac od 5. do 11. septembra. — Gospodinjska razstava »Red in snaga k zdravju pomaga«. — Krojaška razstava. — Razstava semenogojških postaj. — Razstava pohištva. — Skavtska razstava. — Industrijski in obrtni oddelek. — 8. septembra: Tekmovanje jugoslovenskih harmonikarjev.
1934. 22. januarja: XVII. dražba kož divjih živali. 5. marca: XVIII. dražba kož divjih živali. Od 30. maja do 10. junija: XIV. vzorčni velesejem. Specialne razstave: Razstava malih živali »Živalca«. — Kartografska razstava. — Razstava jugoslovenskih plakatov. — Poučna razstava o reklamih in propagandi. — IV. gospodinjska razstava »Žena v poklicu«. — Razstava ruske emigracije.
- Od 1. do 10. septembra: IX. jesenska prireditel »Ljubljana v jeseni«. Obseg: Glasbena razstava. — Umetnostna razstava »Slovenska pokrajina«. — Higijenska razstava. — Ribarska razstava in razstava akvarijev. — Razstava društva »Živalca«. — Mednarodna razstava psov vseh pasem od 1. do 2. septembra. — Razstava ovc in koz od 3. do 10. septembra. — Razstava arhitekture »Weekend«. — Hranilniška razstava. — Razstava pohištva. — Obrtniška razstava Zavoda za pospeševanje obrta, Zbornice za T. O. I. v Ljubljani. — 8. septembra: Tekmovanje jugoslovenskih harmonikarjev. — Misijonska etnološka razstava.
1935. Od 28. do 29. januarja: XIX. dražba kož divjih živali. Od 25. do 26. februarja: XX. dražba kož divjih živali. Od 1. do 11. junija: XV. vzorčni velesejem. Specialne razstave: Razstava malih živali »Živalca«. — Gasilska razstava. — V. Gospodinjska razstava »Žena in obrt«. — Poučna razstava o domači volni in njeni uporabi. — Razstava jadralcev z brezmotor-nimi letali.
- Od 5. do 16. septembra: X. jesenska prireditel »Ljubljana v jeseni«. Obseg: Pomorska razstava »Naš Jadran«. — Umetnostna razstava »Naše morje«. — Razstava sladkovodnih rib v podzemeljskem bazenu. — Arhitektonska razstava. — Esperantska razstava. — Razstava malih živali »Živalca«. — Razstava produktov iz volne angor-skih kuncev. — 15. septembra: Tekmovanje jugoslovenskih harmonikarjev.
1936. Od 27. do 28. januarja: XXI. dražba kož divjih živali. 9. marca: XXII. dražba kož divjih živali. Od 30. maja do 8. junija: XVI. vzorčni velesejem. Specialne razstave: Gostinska razstava. — VI. gospodinjska razstava: »Sodobna gospodinja«. — Razstava malih živali »Živalca«.
- Od 1. do 13. septembra: XI. jesenska prireditel »Ljubljana v jeseni«. Obseg: Državna razstava »Za naš les«. — Razstava »Naš sodoben vrt«. — Razstava »Živali naših gozdov Zoo«. — Razstava malih živali »Živalca«. — Razstava »Domača preproga«. — 13. septembra: Tekmovanje jugoslovenskih harmonikarjev.

CELOTNI POGLED NA LJUBLJANSKI VELESEJEM (Po modelu)

1937. 25. januarja: XXIII. dražba kož divjih živali.
8. marca: XXIV. dražba kož divjih živali.
Od 5. do 14. junija: XIII. vzorčni velesojem (*41. razstavna prireditev*). Specialne razstave: Izbirna lovska razstava za udeležbo na svetovni lovski razstavi v Berlinu, v septembru 1937. — Zveza gospodinj: »Vzorno stanovanje« in Modna revija z varietejem. — Društvo rejcev malih živali »Živalca«. — Živalski vrt »Zoo«.
- Od 1. do 12. septembra: Jesenska prireditev »Ljubljana v jeseni« (*42. razstavna prireditev*). Obseg: Razstava slovenskega novinarstva, prirejena v proslavo 140-letnice Vodnikovih »Lublanskih Noviz« in 30-letnice organizacije slovenskega poklicnega novinarstva. — Etnografska-misijska razstava »Indija«. — Zveza gospodinj: »Materi za otroka«. — Cvetlična razstava (Klub ljubiteljev cvetlic) je bila izpopolnjena z razstavo akvarijev, razstavo metuljev in ornitološko razstavo. — Umetnostna razstava. — Društvo rejcev malih živali »Živalca«. — 12. septembra: Tekmovanje jugoslovenskih harmonikarjev.
1938. 24. januarja: XXV. dražba kož divjih živali.
7. marca: XXVI. dražba kož divjih živali.
Od 4. do 13. junija: XVIII. mednarodni spomladanski velesojem (*43. razstavna prireditev*). Specialne razstave: Razstava »Cesta«, prirejena po Društvu za ceste v Ljubljani, v zvezi s kongresom za ceste. — Razstava francoske knjige. — Ženska domača umetna obrt — IX. razstava Zveze gospodinj v Ljubljani.
Od 10. do 13. junija: III. vsedrjavni kongres trgovcev Jugoslavije.
Od 1. do 12. septembra: Jesenska prireditev »Ljubljana v jeseni« (*44. razstavna prireditev*). Obseg: Mednarodna obča razstava fotografije in filma. — Umetnostna razstava slovenskih likovnih umetnikov, ki jo prireja »Klub neodvisnih likovnih umetnikov«. — Obrtniška razstava po Zavodu za pospeševanje obrti Zbornice za trgovino, obrt in industrijo. — X. razstava Zveze gospodinj, Ljubljana: »Naši gostje«. — Razstava motornih in jadralnih letal po Aeroklubu. — 11. septembra: Tekmovanje jugoslovenskih harmonikarjev.
Od 1. do 2. septembra: Mednarodna razstava psov vseh pasem. — Zveza društev rejcev malih živali: Razstava volne in kožuhovine.

1939. 23. januarja: XXVII. dražba kož divjih živali.
6. marca: XXVIII. dražba kož divjih živali.
Od 3. do 12. junija: XIX. mednarodni spomladanski velesojem (*45. razstavna prireditev*). Specialne razstave: Pregled slovanskih narodnih ženskih izdelkov — XI. gospodinjstva razstava, prirejena po Splošnem ženskem društvu in Zvezi gospodinj v Ljubljani. — Razstava o pasivni obrambi prebivalstva za primer napada iz zraka, prirejena po Komiteju tehničnega dela v Ljubljani, Gledališka ulica 7/II. — Razstava tujsko-prometnih zvez Ljubljana in Maribor. — Razstava »Tujskoprometnega in olupševalnega društva ter občine Novo mesto«. — Potapljači v opremi, priredilo Združenje bivših mornarjev, centralna uprava, Ljubljana-Zabjek 3. — Avtomobilska razstava.
Od 2. do 11. septembra: Jesenska prireditev »Ljubljana v jeseni« (*46. razstavna prireditev*). — Obseg: Velika kmetijska razstava. Odseki: Semeno-gojška razstava, zelenjadna razstava, razstava sadja, cvetlična razstava, čebelarstva razstava, razstava mleka in mlečnih proizvodov, vinarska razstava in vinski sejem, banovinska razstava koz in ovac, banovinska razstava perutnine, kuncev in golobov, gospodarska razstava rib in ribogojstev, razstava gob, razstava zdravilnih zelišč, razstava kmetijskih strojev in orodja. — XII. gospodinjstva razstava, prirejena po Zvezi gospodinj v Ljubljani. — Razstava industrijskih in obrtnih proizvodov. — Razstava akvarijev.
10. septembra: Tekmovanje jugoslovenskih harmonikarjev.

VELESEJMSKE STAVBE

Ureditev razstavišča ob Gosposvetki cesti pod Cekinovem gradom in na njem stoječe velesojmske razstavne paviljone je projektiral v letu 1920./1921. arhitekt Josip Costaperaria. Prvi ljubljanski velesojem v jeseni leta 1921. je imel pet velikih lesenih razstavnih paviljonov provizoričnega značaja in kakih 20 manjših paviljonov, last poedinih razstavljalcev. Svoj paviljon je zgradila tudi ČSR. Razstavišče je bilo na trikotu med Gosposvetko cesto, Lattermannovim drevoredom in Lipovim drevoredom in obsegalo približno

25.000 m². Leto pozneje je odstopila mestna občina ljubljanska v najem še kos sveta za potrebe velesajma in sicer pas ob drugi strani Lattermannovega drevo-reda, ki obsega približno 13.000 m². Tudi na tem prostoru je projektiral paviljone arhitekt Costaperaria in sicer dva velika v razstavne namene z označbo K in L, ter restavracijski paviljon in manjši vinotoč. Poedinci so zgradili v severozapadnem delu tega pasu manjše paviljone za vinotoče in kavarnice in tako je nastalo poznano velesejsko zabavišče, medtem ko sta paviljona K in L služila razstavnim namenom. Leta 1925. je Drž. Higieniski zavod v Ljubljani najel enega teh dveh paviljonov (L) ter uredil v njem poučno in dragoceno higienško razstavo, ki je bila občinstvu dostopna preko vsega leta, torej tudi izven okvira vsakoletnih velesejskih prireditev. Na žalost je požar, povzročen od strele, upepelil v poletju leta 1932. ta paviljon in uničil s tem tudi higienško razstavo. Od tedaj nimamo v Ljubljani več higienških razstav.

Vsi do takrat zgrajeni razstavnih paviljoni so iz lesa in provizoričnega značaja. Postavljeni so bili na slabe temelje, kanalizacije ni še bilo, elektrovioli le provizorni in manjkali so hidranti. Ko se je izkazala živa potreba, da mora ostati velesajm Ljubljani ohranjen kot trajna, koristna ustanova, smo ojačili vse temelje lesenih razstavnih zgradb, preuredili upravno poslopje, kanalizirali razstavišče, napeljali nove elektrovoide in deloma plinovode, izvedli drenažo do kraja in namestili več hidrantov. Po tej preureditvi je bilo pričakovati, da bo razstavišče s svojimi razstavnimi paviljoni uporabno še vrsto let. Toda kljub izvedenim popravilom je bilo vzdrževanje zgradb težavno in drago. Od časa do časa je napadla les, ki je bil v neposrednem dotiku z vlažno zemljo, goba, strehe, pokrite z lepenko, so zahtevale neprestanega popravila in mazanja, zgradbe same pa smo tudi morali vsako leto beliti in pleskati, kar je veljalo pri ogromni površini veliko denarja.

Ob desetletnici obstoja Ljubljanskega velesajma leta 1930. smo zgradili na razstavišču še dva razstavna paviljona z označbo M in N. Tedaj smo imeli na velesajmu devet velikih razstavnih paviljonov. Novozgrajena dva paviljona že nista bila več provizornega zna-

čaja, marveč se je izvedla izgradnja v kombinaciji lesa in betona, za kritino pa smo porabili cementne plošče.

Že štiri leta nazaj smo se pripravljali na modernizacijo razstavišča in gradnjo novih trajnih razstavnih stavb. Dolgoletna praksa uporabnosti in smotrnosti razstavnih zgradb, kakor tudi študij modernih razstavišč v inozemstvu je bil še neploden, ker so nam primanjkovala potrebna denarna sredstva. Kljub štednji se je naš gradbeni fond le počasi večal in šele v letu 1938. in 1939. smo smeli upati, da pristopimo k izvršitvi naših načrtov. Konec leta 1939. smo storili prvi korak in povabili, ko nam je mestna občina ljubljanska določila nove regulačne črte sedanjega razstavišča, pet projektantov za izdelavo osnutkov za preureditev razstavišča in novogradnjo trajnih razstavnih zgradb ter velike dvorane, ki naj služi tudi za razne prireditve, koncerte, festivale, kongrese itd. preko celega leta. V našem povabilu smo prosili projektante, da pri izdelavi projektov upoštevajo naše praktične izkušnje zadevno uporabnosti zgradb in v svrhu štednje tudi delno uporabo materiala sedanjih paviljonov, zlasti lesa in stekla. Na naše povabilo smo prejeli štiri osnutke in jih predložili v skrbno oceno ocenjevalni komisiji strokovnjakov. Ta komisija je prisodila osnutku projektanta g. ing. arh. Vinka Glanza 29,37 od 34 dosegljivih točk. Projektu ing. arh. Stanka Rohrmanna in ing. arh. Lado Khama je bilo prisojenih 16,4 točk, projektu g. arh. Jože Mesarja 15,6 točk in projektu g. ing. arh. Milana Severja in ing. arh. Niko Bežka 14,83 točk. Ocenjevalna komisija je predvidela še nekaj korektur Glanzovega projekta, ki je iz gospodarskih ozirov ekonomije v izrabi zemljišča, danih konstrukcij, jasnosti koncepcije in enostavnosti, najbolj primeren za izvedbo. Korigirani Glanzov projekt smo predložili mestnemu gradbenemu uradu v principielno odobritev.

Čim se zaključi 10. junija letošnji pomladanski velesajm, želimo takoj pristopiti k izvedbi gradnje novih razstavnih zgradb in preureditve razstavišča in upamo, da nam vojna vihra, ki divja v zapadni Evropi, prizanesse, da lahko v miru izvršimo načrte in v letu 1941. presenetimo Ljubljano in Slovenijo z novim, modernim razstaviščem.

K članku:

Rudolf Andrejka:
ZGODOVINA GOSTILNE
»PRI ŠESTICI«
V LJUBLJANI

ŠESTICA, RESTAVRACIJSKI VRT,
SREDIŠČE